

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

Ю. А. ДОБРОЛЮБСЬКА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСЦИПЛІНИ

**«НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ, АФРИКИ
ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

УДК 94(5, 6, 7/8)

Рецензенти:

Вадим ЧЕПЖЕНКО – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Олександр СЕРЕДА – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

*Затверджено вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
протокол № 11 від 27 лютого 2025 р.*

Добролюбська Ю. А. Методичні рекомендації до дисципліни «Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки» ч. 1 для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Одеса : Ун-т Ушинського, 2025. 45 с.

«Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки» – це період від XVII століття до початку XX століття. Період нової історії – це час зіткнення двох типів цивілізацій: західноєвропейської, з одного боку, і ряду східних, – з іншого, час становлення і утвердження колоніальної системи. Методичні рекомендації призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Історія). Наведено тематику й тезисне викладання лекційного курсу, план практичних занять, завдання для самостійної роботи та виконання ІНДЗ, тестові завдання, список рекомендованих джерел та літератури.

ЗМІСТ

Вступ. Опис навчальної дисципліни	4
Навчально-тематичний план дисципліни	7
Зміст навчальної дисципліни. Теми лекційних занять	8
Теми практичних занять	12
Технологічна карта підготовки до практичних занять	13
Самостійна робота	18
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)	20
Тестові завдання	21
Питання для підсумкового контролю	35
Термінологічний словник	37
Рекомендовані джерела інформації	42

ВСТУП. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 014 Середня освіта	Статус дисципліни: Обов’язкова	
Змістових модулів – 2	ОПП Середня освіта (Історія) Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)	3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - доповідь		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		6-й	6-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		70 год.	100 год.
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	10 год.
Вид контролю: залік			

Згідно з загальноприйнятими хронологічними рамками **«Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки»** – це період від XVII століття до початку XX століття. Однак хронологічні межі окремих лекцій не завжди співпадають, що продиктовано особливостями еволюції окремих країн та завжди має спеціальне пояснення. Період нової історії – це час зіткнення

двох типів цивілізацій: західноєвропейської, з одного боку, і ряду східних, – з іншого, час становлення і утвердження колоніальної системи. Відповідно, найбільше гострими, дискусійними питаннями курсу стають: проблема рівня розвитку позначених країн до початку нового часу, проблема їх цивілізаційної, у тому числі культурно-релігійної специфіки, оцінка колоніалізму як історичного явища.

Програма допомагає узагальнити фактологічний матеріал і визначити основні проблеми курсу, розглянути нові підходи до вивчення нової історії країн Азії та Африки, що намітилися в сучасній орієнталістиці, насамперед, цивілізаційний. Вона передбачає ознайомлення з дискусійними питаннями в сучасному сходознавстві, а також з історіографією найважливіших проблем курсу. Курс актуальний і необхідний для більш повного розуміння особливостей розвитку постколоніального світу, сучасного становища країн Азії та Африки, а також тих політичних процесів, які в них відбуваються сьогодні.

Мета навчальної дисципліни «Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки»: навчити здобувачів вивчати історію країн та народів Азії, Африки та Латинської Америки з точки зору урахування особливостей окремих регіонів, їх культурної та релігійної специфіки, сформувати їх загальнокультурний та історичний світогляд про сутність історичної долі цих регіонів.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- особливості розвитку країн Сходу, Африки і Латинської Америки в новий час, специфіку періоду для цієї групи країн;
- досягнення афро-азіатських і латиноамериканських народів на шляху власного розвитку, а також до моменту їх колоніального поневолення;
- суть колоніалізму і його наслідку для країн регіонів;

- нові процеси в громадському розвитку, оформленні національної самосвідомості і визвольного руху з урахуванням специфіки регіонів і під впливом політики держав;

- вплив подій Першої світової війни на розвиток ситуації в країнах Сходу, Африки і Латинської Америки;

- роль релігійного чинника в суспільно-політичному житті країн.

вміти:

- володіти навичками комплексного аналізу розвитку суспільств з урахуванням їх цивілізаційних особливостей;

- аналізувати роль народних мас в історичному процесі з урахуванням специфіки культурно-релігійного фундаменту східних суспільств;

- порівнювати та зіставляти вплив внутрішніх і зовнішніх чинників в розвитку країн Азії, Африки і Латинської Америки в новий час;

- досліджувати тексти історичних документів, враховуючи їх політичне, релігійне та етнічне походження.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	л.	п.	інд.	с.р.	усього	л.	п.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Початок доби колоніалізму										
Тема 1. Колоніалізм як доба історії країн Азії, Африки та Латинської Америки	12	2	2		8	12	1			11
Тема 2. Розвиток Османської імперії наприкінці XVII та у XVIII ст.	8	2	2		6	8		1		7
Тема 3. Захоплення Індії англієцями. Розвиток Індії у XVIII ст.	10		2		6	10		1		9
Тема 4. Імперія Надір-шаха в Ірані та встановлення влади Каджарів	10	2	2		6	10				10
Тема 5. Китай у XVIII ст. Особливості зіткнення Китаю з країнами Заходу	8		2		6	8	1	1		7
Тема 6. Японія у другій половині XVII - XVIII ст.	10		2		6	10				9

Змістовий модуль 2. Етап торгівельного колоніалізму

Тема 7. Європейці на Атлантичному узбережжі Африки у XVIII ст.	10	2	2		6	10	1	1		9
Тема 8. Арабські країни Близького Сходу у XVIII - XIX ст.	8	2	2		6	8				7
Тема 9. Розвиток країн Тропічної та Південної Африки у XVIII - XIX ст.	10		2		6	10		1		9
Тема 10. Північна Африка та	10	2	2		6	10				9

особливості її історичної долі у XVIII - XIX ст.										
Тема 11. Проголошення незалежності країн Латинської Америки у першій половині XIX ст. та загальні проблеми їх подальшого розвитку	14	2	4		8	14		1		13
ІНДЗ				10					10	
Усього:	120	16	24	10	70	120	4	6	10	100

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Початок доби колоніалізму

Тема 1. Колоніалізм як доба історії країн Азії, Африки та Латинської Америки

Проблема періодизації історії країн Азії, Африки та Латинської Америки. Питання про «початок нової історії» та його всесвітньо-історичне значення. Умовна межа або реальні зміни – історична традиція та сучасні підходи. Поняття колоніалізму, його витоки та перші історичні приклади. Ідеї про «багатства» Сходу в уяві європейців початку нового часу. Колоніальна експансія європейських країн: її причини, початок та характер. Етапи колоніального наступу. Методи європейських завойовників та їхнє суперництво на захоплених землях. Кінець доби колоніалізму, його роль у розвитку країн Азії та Африки, вплив на цивілізаційний устрій країн Латинської Америки.

Тема 2. Розвиток Османської імперії наприкінці XVII та у XVIII ст.

Стан Османської імперії: «занепад» або «структурна криза». Зміни у житті османського суспільства: розпад системи умовного землеволодіння, виникнення практики «відкупу» та поява приватних земельних володінь.

Падіння особливої ролі міст. Поширення торгівельних зв'язків із Західною Європою. Суспільна структура імперії та її зміни: зближення яничарів з населенням міст, поява аянів, початок складання професійної бюрократії. Спроби реформ та епоха тюльпанів. Зовнішньополітичний стан імперії – поступова втрата непереможності та крах кінця сторіччя за часи російсько-турецьких війн.

Тема 3. Захоплення Індії англіїцями. Розвиток Індії у XVIII ст.

Дестабілізація імперії Великих Моголів на початку сторіччя. Тривалі внутрішні смути та боротьба за трон. Поява сильної держави маратхів. Нашестя Надір-шаха та його наслідки. Активізація діяльності європейських компаній в Індії, створення нової військової сили – сипаї. Велика європейська політика та її відбиття на індійських землях. Захоплення Бенгалії англіїцями: битва біля Плессі, пограбування Бенгалії та встановлення «подвійного управління» у 1765 р. Роберт Клайв та його повернення в Англію. Створення генерал-губернаторства та діяльність Уоррена Гастінгса. Парламентський акт 1784 р. та закріплення англіїської влади в Індії.

Тема 4. Імперія Надір-шаха в Ірані та встановлення влади Каджарів.

Становище влади династії Сефевідів на початку XVIII ст. Султан-Хусейн та його індивідуальні риси характеру. Територіальні втрати держави на початку XVIII ст.: напади Османської та Російської імперій і їх наслідки. Піднесення афганського племені гільзаїв, захоплення Ісфахану та проголошення нової влади. Тахмасп II та його боротьба за владу. Поява та ранні роки Надіра. Реформування військових сил, перемоги Надіра та проголошення влади Аббаса III. Курултай у Муганському степу та піднесення Надіра. Славетні грабіжницькі походи Надір-шаха на сусідні землі, їх значення для Ірану та їх наслідки. Загибель Надір-шаха та розпад його держави. Поєднання Ірану під владою нової династії Каджарів.

Тема 5. Китай у XVIII ст. Особливості зіткнення Китаю з країнами Заходу.

Остаточне завоювання Китаю маньчжурами та закріплення їх володарювання. Стабілізація системи державного управління, повільне відновлення економіки та реформа 1712 р. Оформлення державного контролю за усіма діями населення, відновлення консервативного конфуціанства та екзаменаційної системи. «Знаменні» та їх місце у суспільній структурі китайської імперії. Духовне підкорення китайців – «промивання мозку» та «селянські співбесіди». Початок зовнішньої самоізоляції Китаю: вигнання християнських місіонерів, погіршення ставлення до європейців, заборона іноземної торгівлі та культурних контактів.

Тема 6. Японія у другій половині XVII - XVIII ст.

Період Едо – час політичного володарювання роду Токугава. Проблема феодалізму у японському суспільстві. Стабілізація економічного стану та збільшення кількості населення. Регламентування усіх боків життя японського суспільства: заборона християнства, занепад петиційного руху. Зміни у соціальній структурі суспільства, падіння ролі жінок. Посилення самоізоляції та контроль над іноземними впливами. Культурне піднесення кінця XVII – початку XVIII ст. (театр Кабукі). Накопичення кризових явищ у японській економіці та політиці на кінець XVIII ст.: масові голодування та міські повстання. Спроби реформ влади: «собачий сьогун» та «рисовий сьогун». Апогей самоізоляції країни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Етап торгівельного колоніалізму

Тема 7. Європейці на Атлантичному узбережжі Африки у XVIII ст.

Зміни у розвитку мореплавства на початок XVIII ст. Поступове уточнення географічних уявлень європейських моряків про африканське узбережжя. Тривалість подорожей між Європою, Африкою та Південною Америкою та її вплив на стан та методи торгівлі. Суперництво європейських

держав у берегів Африки. Атлантичне узбережжя Африки та його поселення. Розвиток обмінної торгівлі, грошові еквіваленти та методи обміну. Африканські ринки на узбережжі. Європейський експорт та імпорт: перелік головних товарів. Работоргівля – її початок, масштаби, еволюція. Методи захвата рабів. Наслідки работоргівлі для розвитку Європи, Америки та Африки. Аболіціоністський рух в європейських країнах та в Північній Америці.

Тема 8. Арабські країни Близького Сходу у XVIII - XIX ст.

Стан розвитку країн Аравійського півострову на початок XVIII ст. Поява тенденцій прагнення єдності в Омані, Ємені та Кувейті. Внутрішні райони півострова та поява руху ваххабітів. Підтримка ідеології ваххабітів володарями князівств Неджу. Об'єднання країн Аравійського півострова під прапорами ваххабітів. Славетні походи ваххабітів та їх вплив на ісламський світ. Початок занепаду ваххабітів та династія Саудідів. Ірак у XVIII ст. – діяльність Дауд-паші та спроби звільнення від османського володарювання. Поява європейських компаній на території Іраку та початок їх діяльності.

Тема 9. Розвиток країн Тропічної та Південної Африки у XVIII - XIX ст.

Капська колонія в Південній Африці та зіткнення її мешканців з англійцями. Боротьба корінного населення Південної Африки з іноземним поневоленням та її крах. Створення нових держав бурів – Трансвааль та Оранжева. Відкриття алмазних запасів на березі річки Оранжева та піднесення інтересу європейців до цього регіону. Сесіл Родс та виникнення компанії «Де Беерс». Розширення колонізаційних захватів в Тропічній Африці, посилення зацікавленості європейців у африканській сировині та продуктах харчування. Проголошення Республіки Ліберії – «чорна республіка» на африканському континенті. Відкриття африканських запасів золота та початок планомірного захоплення Африки.

Тема 10. Північна Африка та особливості її історичної долі у XVIII - XIX ст.

Особливості розвитку Єгипту у XVIII ст.: єгипетський похід Наполеона Бонапарта та його вплив на піднесення національно-визвольної боротьби. Падіння влади мамлюків та встановлення володарювання Мухаммеда-Алі. Походи нового правителя на Аравію. Реформи Мухаммеда-Алі та їх наслідки для становлення незалежності країни. Проникнення іноземного капіталу в економіку Єгипту: будівництво Суецького каналу та його наслідки. Поява «палати представників» в Єгипті – початок ери парламентаризму.

Історична доля Алжиру – торгівельні борги французів, «удар опихалом» та напад французьких військ на Алжир. Захоплення Алжиру та перетворення його на французьку колонію.

Тема 11. Проголошення незалежності країн Латинської Америки у першій половині XIX ст. та загальні проблеми їх подальшого розвитку

Політичне положення країн Латинської Америки у складі Іспанії та Португалії на початок XIX ст. Рівень соціально-економічного розвитку країн, їх етнічний склад. Передумови національно-визвольного руху в колоніях. Визвольна війна в іспанських колоніях у 1810-1815 рр. Розгром іспанський військ та визволення колоній. Симон Болівар та його роль в боротьбі за незалежність країн Латинської Америки. Відділення Бразилії від Португалії. Результати боротьби країн Латинської Америки за незалежність. Економічні та соціальні проблеми їх незалежного розвитку. Особливості цивілізаційного устрою країн Латинської Америки.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Форма проведення заняття. Тема занять	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	<i>Круглий стіл</i> «Колоніальна політика європейських держав».	2	1
2	<i>Семінар</i> «Османська імперія у XVIII ст.»	2	

3	Семінар «Розпад імперії Великих Моголів та захоплення Індії англієцями».	2	
4	Семінар «Іран у XVIII ст. Надір-шах та наслідки його панування»	2	1
5	Дискусія «Розвиток Китаю у XVIII ст.»	2	1
6	Семінар «Японія у другій половині XVII - XVIII ст.»	2	
7	Круглий стіл «Європейці на Атлантичному узбережжі Африки у XVIII ст.»	2	1
8	Круглий стіл «Східне питання та васальні країни Османської імперії у XIX ст.»	2	
9	Семінар «Розвиток країн Тропічної Африки у XVIII - XIX ст. »	2	1
10	Круглий стіл «Розвиток країн Південної Африки у XVIII - XIX ст. »	2	
11	Дискусія «Проголошення незалежності країн Латинської Америки у першій половині XIX ст. та загальні проблеми їх подальшого розвитку»	4	1
	Усього:	24	6

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
Круглий стіл «Колоніальна політика європейських держав».	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Схарактеризуйте сутність колоніалізму та його історичні форми. 2. Проаналізуйте основні етапи колоніалізму. 3. З'ясуйте методи колоніального проникнення європейців у країни Азії, Африки та Латинської Америки. 4. Обґрунтуйте наслідки колоніальної політики європейських держав.	Завдання: 1. Схарактеризуйте основні етапи колоніального наступу європейських держав. 2. Обговорення в «малих групах» ролі колоніалізму на його впливу на подальші долі країн Азії, Африки та латинської Америки. Підведення підсумків обговорення з викладачем.	На практичному занятті
Семінар «Османська імперія у XVIII ст.»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Визначте специфічні риси зниження військової міцності Османської імперії наприкінці XVII - на початку XVIII ст. 2. Схарактеризуйте військові невдачі початку століття та повстання Патрона Халіла.	Завдання: Проаналізуйте основні риси розвитку Османської імперії у XVIII ст. Завдання: З'ясуйте, яким були основні причини зниження обсягу	На практичному занятті

	3. Висвітлити кризове становище системи господарства та землеволодіння. 4. Обґрунтуйте зміни у суспільному складі імперії. 5. Проаналізуйте співвідношення: Османська імперія та західні країни. Виникнення Східного питання. 6. З'ясуйте становище балканських народів під владою Османської імперії.	османських завоювань. Результати роботи доповісти на практичному занятті.	До практичного заняття
Семінар «Розпад імперії Великих Моголів та захоплення Індії англійцями».	1. Схарактеризуйте економічне становище Індії наприкінці XVII - на початку XVIII ст. 2. Висвітлити появу та початок діяльності європейських Ост-Індських компаній. 3. Проаналізуйте причини ослаблення влади Моголів, виступи проти них та піднесення маратхів. 4. Висвітлити вторгнення Надір-шаха та його наслідки. 5. Схарактеризуйте англо-французьку боротьбу за Індію. 6. Розкрийте колонізаційну політику англійців у Бенгалії, методи управління. 7. Висвітлити початок підкорення Індії владі англійської корони. Парламентський акт 1774 р. У. Гастінгс та його діяльність. 8. Схарактеризуйте війну Ост-Індської компанії і Майсуром та маратхами.	<i>Завдання:</i> 1. Сформулюйте, яким було становище Індії напередодні розпаду імперії Великих Моголів та захоплення Індії англійцями 2. Порівняйте форми проникнення європейських Ост-Індських компаній в структуру традиційних суспільств.	На практичному занятті До практичного заняття

<i>Семінар «Іран у XVIII ст. Надір-шах та наслідки його панування»</i>	1. Висвітлити занепад держави Сефевідів та крах їх влади. 2. З'ясуйте зовнішньополітичне положення Ірану на початку століття, чужинні напади на іранську територію. 3. Схарактеризуйте особистість Надір-шах, його походи та володарювання. 4. Проаналізуйте розпад держави Надіра. 5. Дослідите встановлення влади нової династії Каджарів.	<i>Завдання:</i> 1. Сформулюйте особливості розвитку Ірану у XVIII ст. 2. Поміркуйте над причинами швидкого піднесення та падіння Надір-шаха.	На практичному занятті
<i>Дискусія «Розвиток Китаю у XVIII ст.»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Схарактеризуйте завершення захоплення Китаю маньчжурами та встановлення їх влади над всією територією країни. 2. Висвітлити державний устрій та внутрішню політику імперії Цін. 3. Схарактеризуйте економічний розвиток Китаю: стан сільського господарства, рівень розвитку міст, торгівлі та ремесла. 4. Розгляньте зовнішню політику імперії, відносини з європейцями та їх наслідки. 5. Проаналізуйте вплив маньчжурського володарювання на розвиток культури Китаю	<i>Завдання:</i> 1. Робота в малих групах. Кожна група – прихильник однієї з точок зору щодо політики самоізоляції Китаю. Потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїх» точки зору. 2. Виберіть гіпотезу, яка найбільше відповідає сучасному рівню знань. Поміркуйте, як можна обговорити її в освітньому процесі в загальноосвітній школі.	На практичному занятті
<i>Семінар «Японія у другій половині XVII - XVIII ст.»</i>	1. Розгляньте економічний стану та збільшення кількості населення. 2. Проаналізуйте регламентування усіх боків життя японського суспільства: заборону християнства, занепад петиційного руху, зміни у соціальній структурі суспільства, падіння ролі жінок. 3. Схарактеризуйте посилення самоізоляції та контроль над іноземними впливами.	<i>Завдання:</i> 1. Розгляньте період Едо – час політичного володарювання роду Токугава. 2. Поміркуйте над проблемою феодалізму у японському суспільстві.	На практичному занятті

	4. Висвітлить культурне піднесення кінця XVII - початку XVIII ст. (театр Кабукі). 5. Розкрийте процес накопичення кризових явищ у японській економіці та політиці на кінець XVIII ст.: масові голодування та міські повстання, спроби реформ влади: “собачий сьогун” та “рисовий сьогун”.		
<i>Круглий стіл «Європейці на Атлантичному узбережжі Африки у XVIII ст.»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Розгляньте зміни у розвитку мореплавства на початок XVIII ст. 2. Порівняйте тривалість подорожей між Європою, Африкою та Південною Америкою та її вплив на стан та методи торгівлі. 3. Схарактеризуйте суперництво європейських держав у берегів Африки. 4. Проаналізуйте розвиток обмінної торгівлі, грошові еквіваленти та методи обміну. 5. Схарактеризуйте початок, масштаби та еволюцію африканської торгівлі.	<i>Завдання:</i> 1. Поміркуйте над наслідками для розвитку Європи, Америки та Африки. Наведіть приклади та аргументи. 2. Сформулюйте докази щодо позитивних та негативних наслідків аболіціоністського руху в європейських країнах та в Північній Америці. Проаналізуйте їх.	До практичного заняття На практичному занятті
<i>Круглий стіл «Східне питання та васальні країни Османської імперії у XIX ст.»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Проаналізуйте стан розвитку країн Аравійського півострову на початок XVIII ст. 2. Розгляньте появу руху ваххабітів та об'єднання країн Аравійського півострова під прапорами ваххабітів. 3. Схарактеризуйте появу європейських компаній на території Іраку та початок їх діяльності. 4. Поясніть особливості розвитку Єгипту у XVIII ст.: єгипетський похід Наполеона Бонапарта та його вплив на піднесення національно-	<i>Завдання:</i> 1. Поміркуйте над причинами слабкості Османської імперії у XIX ст. Наведіть приклади та аргументи. 2. Сформулюйте політичні причини виникнення «Східного питання» щодо Османської імперії. Проаналізуйте їх.	До практичного заняття На практичному занятті

	визвольної боротьби. 5. Розгляньте падіння влади мамлюків та встановлення володарювання Мухаммеда-Алі. 6. Схарактеризуйте проникнення іноземного капіталу в економіку Єгипту: будівництво Суецького каналу та його наслідки. 7. Висвітлить захоплення Алжиру та перетворення його на французьку колонію		
Семінар «Розвиток країн Тропічної Африки у XVIII - XIX ст. »	1. Розгляньте передумови проголошення Республіки Ліберії - “чорна республіка” на африканському континенті. 2. Проаналізуйте колоніальний поділ Африки та реакція на нього африканців: антиколоніалізм та колабораціонізм. 3. Висвітлить перебіг та сутність договорів Берлінської конференції 1884-1885 рр. 4. Схарактеризуйте договори європейців з африканцями та їх характер. 5. Схарактеризуйте початок складання колоніального суспільства в Африці	<i>Завдання.</i> 1. Проаналізуйте особливості історичного розвитку країн Тропічної Африки. 2. Схарактеризуйте вплив релігійного фактору на етнічний та соціальний розвиток народів Африки.	На практичному занятті
Круглий стіл «Розвиток країн Південної Африки у XVIII - XIX ст. »	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Схарактеризуйте виникнення Капської колонії в Південній Африці та зіткнення її мешканців з англійцями. 2. Висвітлить боротьбу корінного населення Південної Африки з іноземним поневоленням та її крах. 3. Розгляньте створення нових держав бурів - Трансвааль та Оранжева. 4. Розгляньте відкриття алмазних запасів на березі річки Оранжева та піднесення інтересу європейців до цього регіону. 5. Схарактеризуйте	<i>Завдання.</i> 1. Проаналізуйте особливості історичного розвитку країн Південної Африки. 2. Поясніть, чому Південна Африка стала найпривабливішою для європейських поселень.	До практичного заняття. На практичному занятті

	особистість: Сесіл Родс та виникнення компанії “Де Беерс”. 6. Висвітлить відкриття африканських запасів золота та початок планомірного захоплення Африки.		
Дискусія «Проголошення незалежності країн Латинської Америки у першій половині XIX ст. та загальні проблеми їх подальшого розвитку»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв’язком: 1. Проаналізуйте політичне положення країн Латинської Америки у складі Іспанії та Португалії на початку XIX ст. 2. Схарактеризуйте передумови національно-визвольного руху в колоніях. 3. Висвітлить визвольну війну в іспанських колоніях у 1810-1815 рр. 4. Схарактеризуйте розгром іспанський військ та визволення колоній. 5. Схарактеризуйте особистість: Симон Болівар та його роль в боротьбі за незалежність країн Латинської Америки. 6. Висвітлить відділення Бразилії від Португалії. 7. Підсумуйте результати боротьби країн Латинської Америки за незалежність. Економічні та соціальні проблеми їх незалежного розвитку	Завдання. 1. Робота в малих групах. Кожна група вибирає одну з країн латинської Америки і надає її коротку характеристику. Треба обґрунтувати причини виникнення певного типу суспільного устрою. 2. Сформулюйте специфічні ознаки розвитку латиноамериканських суспільств.	На практичному занятті

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	Поняття колоніалізму та його витоки	2	4	
2	Методи європейських завойовників та їхнє суперництво на захоплених землях.	2	4	
3	Господарські зміни османського суспільства у XVIII ст.	2	4	
4	Зовнішньополітичний стан османської імперії XVIII ст.	4	4	

5	Дестабілізація імперії Великих Моголів на початку XVIII ст.	2	4	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань
6	Захоплення Бенгалії англійцями.	4	4	
7	Остаточне завоювання Китаю маньчжурами та закріплення їх володарювання.	2	4	
8	Система державного управління та контролю китайської імперії у XVIII ст.	4	4	
9	Становище влади династії Сефевідів в Ірані на початку XVIII ст.	2	4	
10	Грабіжницькі походи Надір-шаха та їх значення для Ірану	4	4	
11	Поєднання Ірану під владою нової династії Каджарів.	2	4	
12	Накопичення кризових явищ у японській економіці та політиці на кінець XVIII ст.	4	4	
13	Стан розвитку країн Аравійського півострову на початок XVIII ст.	2	4	
14	Розвитку європейського мореплавства на початок XVIII ст.	4	4	
15	Атлантичне узбережжя Африки та його поселення у XVIII ст.	2	4	
16	Капська колонія в Південній Африці	4	4	
17	Боротьба корінного населення Південної Африки з іноземним поневоленням. Створення держав бурів.	2	4	
18	Відкриття алмазних запасів на березі річки Оранжева та піднесення інтересу європейців до цього регіону.	2	4	
19	Проголошення Республіки Ліберії.	2	4	
20	Відкриття африканських запасів золота та початок планомірного захоплення Африки	4	4	
21	Реформи Мухаммеда-Алі та проникнення іноземного капіталу в економіку Єгипту	2	4	
22	Захоплення Алжиру та перетворення його на французьку колонію.	4	4	
23	Визвольна війна в іспанських колоніях у 1810-1815 рр.	2	4	
24	Симон Болівар та його роль в боротьбі за незалежність країн Латинської Америки.	2	4	
25	Відділення Бразилії від Португалії.	4	4	
Разом		70	100	

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Підготувати тези навчальної доповіді на електронному і паперовому носіях, виступити на семінарському занятті (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ/ЕСЕ (за вибором)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Сформувати уявлення про колоніальну експансію європейських країн: її причини, початок та характер.		
2	Уявити особливості суспільної структури османської імперії у XVIII ст.		
3	Ознайомитися з головними віхами закріплення англійської влади в Індії.		
4	Розібрати початок зовнішньої самоізоляції Китаю.		
5	Надати пояснення стану Японії на початку періоду Едо.		
6	Розібрати передумови великої європейської політики та її відбиття на індійських землях.		
7	Ознайомитися з основними віхами розвитку ідеології ваххабітів		
8	Провести аналітичне дослідження аболіціоністського руху в європейських країнах та в Північній Америці.		
9	Дослідити результати боротьби країн Латинської Америки за незалежність.		
	Разом	10	10

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

– подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. В період промислової революції головними методами колоніальної експансії були

- а) територіальні захоплення;
- б) вивезення сировини;
- в) нееквівалентний обмін товарів;
- г) пограбування.

2. В період Французької буржуазної революції і наполеонівських воєн Англія прагнула зміцнити свої позиції в Азії і Африці за рахунок

- а) Португалії і Франції;
- б) Франції і Росії;
- в) Росії і Португалії;
- г) Португалії, Франції і Росії.

3. Перша держава маньчжурів – держава Цин була заснована

- а) на початку XVII ст.
- б) в середині XVII ст.
- в) в кінці XVII ст.
- г) на початку XVIII ст.

4. Остаточне завоювання Китаю маньчжурами завершилося в

- а) 1612 р.
- б) 1644 р.
- в) 1683 р.
- г) 1702 р.

5. Причини поразки Китаю в боротьбі з маньчжурами

- а) слабкість Мінської держави;
- б) багаторічна внутрішня смута;

в) численні народні повстання;

г) усі запропоновані варіанти.

6. Одна патронімія (клан) була характерна для родинних зв'язків жителів села Китаю в

а) Північному Китаї;

б) районах на Південь Янцзи;

в) прибережних районах Китаю;

г) усі запропоновані варіанти.

7. Китайська форма общини представляла різновид

а) давньосхідної общини;

б) далекосхідної общини;

в) азіатської общини;

г) маньчжурської общини.

8. «Шеньші» в Китаї називалися

а) розбагатілі общинники;

б) землевласники, що мали вчене звання;

в) орендарі землі;

г) феодали, що ведуть світський спосіб життя.

9. Єдиний подушно-поземельний податок, введений в Китаї в першій половині XVIII ст., обчислювався залежно від

а) якості орної землі;

б) характеру з'єднання домашньої промисловості із землеробством;

в) кількості і якості землі, що знаходилася у володінні;

г) усі запропоновані варіанти.

10. На два радні органи, на імператорський секретаріат і військову раду, спирався, здійснюючи законодавчу владу в Китаї

а) Богдыхан;

б) Син Сонця;

в) Син піднебесної;

г) Син небесної династії;

11. У адміністративному відношенні Китай ділився на

- а) 19 областей;
- б) 24 області;
- в) 16 областей;
- г) 18 областей.

12. У складі провінційної управи у Китаї зазвичай були наступні відділи

- а) фінансовий і судовий;
- б) державних монополій;
- в) освіти;
- г) усі запропоновані варіанти.

13. Управління на місцях в Китаї здійснювалося

- а) міськими комітетами;
- б) адміністративними органами повітів;
- в) місцевими комітетами;
- г) провінційними радами.

14. Система баоцзя в Китаї спиралася на

- а) адміністрацію повіту;
- б) старост села;
- в) кругову поруку;
- г) управу десятидвірок.

15. У цинському Китаї отримання чиновницького звання супроводжувалося наділенням його володаря

- а) земельним володінням;
- б) платнею;
- в) правом стягувати податки;
- г) усі запропоновані варіанти.

16. Основні норми державного управління в Китаї в XVIII ст. були визначені у

- а) зведенні повчань Сина Неба;

- б) зведенні законів Небесної держави;
- в) зведенні законів Цинської імперії;
- г) зведенні законів «Шеньші».

17. Повноправними групами ханського населення були

- а) землевласники, що мають вчене звання (шеньші);
- б) землероби (нун);
- в) ремісники (гун);
- г) торговці (шан).

18. XVIII ст. можна назвати періодом

- а) занепаду китайського землеробства;
- б) підйому китайського землеробства;
- в) стагнації китайського землеробства;
- г) відсутності дрібноселянського господарства.

19. Основні центри ткацького виробництва в XVIII столітті в Китаї були зосереджені в

- а) північних провінціях;
- б) південно-західних тибетських провінціях;
- в) східних приморських провінціях;
- г) провінціях уздовж річки Янцзи.

20. Основою китайської торгівлі в XVIII ст. були

- а) місцеві ринкові округи;
- б) місцеві особисті торговельні зв'язки;
- в) місцеві каботажні центри;
- г) місцеві центри промислів.

21. В основі ідеології різних релігійних сект і таємних товариств в Китаї в XVIII ст. були

- а) віра в первинну рівність людей;
- б) віра в необхідність взаємодопомоги;
- в) віра в рівняння бідних і багатих;
- г) усі запропоновані варіанти.

22. Одним з найбільш популярних таємних товариств в Китаї в XVIII ст. було

- а) суспільство «Тріада»;
- б) суспільство «Лотос»;
- в) суспільство «Небесної справедливості»;
- г) суспільство «Воли Неба».

23. Під керівництвом суспільства «Білий Лотос» почалося одне з найбільш великих повстань в Китаї у

- а) 1743;
- б) 1781;
- в) 1796;
- г) 1799.

24. Внутрішня криза Цинської імперії на рубежі XVIII – XIX ст. посилилася

- а) загарбницькими походами цинів;
- б) масовими народними повстаннями;
- в) наступом англійського капіталу на китайський ринок;
- г) антицинською діяльністю таємних товариств.

25. Періодом піднесеного розвитку феодалізму для Японії були

- а) початок XVII ст.;
- б) середина XVII ст.;
- в) друга половина XVII ст.;
- г) увесь XVII ст.

26. Піднесений розвиток феодалізму в Японії був забезпечений таким принципом господарської діяльності як

- а) «чотири частини урожаю феодалові, дві – землеробові»;
- б) «дві частини урожаю феодалові, дві – землеробові»;
- в) «три частини урожаю феодалові, шість – землеробові»;
- г) «чотири частини урожаю феодалові, шість – землеробові».

27. Так зване «полювання за мечами» наприкінці XVII ст. переслідувало мету

- а) підпорядкування селянського населення контролю феодалної держави;
- б) роззброєння антиурядових таємних товариств;
- в) підпорядкування самураїв південних провінцій контролю феодалної держави;
- г) усі запропоновані варіанти.

28. У 1603 р. глава роду Токугава привласнює титул сьогуна, що означало

- а) посилення системи сьогунату в країні;
- б) народження нової династії феодалних правителів Японії;
- в) лояльність глави роду до традиційної верховної влади;
- г) феодалне посилення в країні позиції самурайського стану.

29. Яку своєрідність структури мав феодалний військово-адміністративний механізм Японії

- а) єдиновладдя;
- б) двовладдя;
- в) східний плюралізм;
- г) східна патронімія.

30. Відробіткова рента (панщина) не набула в Японії поширення, оскільки

- а) феодал вів своє господарство сам;
- б) феодал вів своє господарство частково;
- в) феодал не вів свого господарства;
- г) феодал вважав за краще вести своє господарство, прислухаючись до думки столичних аристократів.

31. Фактичне «закриття» Японії від зовнішнього світу до 1636 р. не передбачало

- а) заборону японцями під страхом смерті покидати територію країни;

- б) заборону іноземцям займатися місіонерською діяльністю;
- в) заборону іноземним купцям займатися торгівлею;
- г) повну і беззастережну заборону іноземної релігії (християнства).

32. Синкретизм буддизму і синто в Японії виражався в тому, що при відкритті святилища проводилися

- а) як синкритські, так і буддійські церемонії;
- б) синтоїські, а потім буддійські церемонії;
- в) буддійські, а потім синтоїські церемонії;
- г) синкретичні церемонії.

33. Втрачаючи сюзерена самураї нижчого рангу

- а) шукали нового сюзерена;
- б) створювали незалежні загони самураїв;
- в) поповнювали ряди ронінів;
- г) усі запропоновані варіанти.

34. Японське село розбивалося на п'ятидворки для

- а) зручності нагляду;
- б) зручності збору податків;
- в) зручності виконання контролю за урядовими розпорядженнями;
- г) усі запропоновані варіанти.

35. На початку XVIII століття норма податкових внесків в японську казну відповідала принципу

- а) «чотири долі – державі і шість – народів»;
- б) «п'ять доль – державі, п'ять – народів»;
- в) «шість доль – державі, чотири – народів»;
- г) «дев'ять доль – державі, одна – народів».

36. Головним ринком Японії вважалося місто

- а) Едо;
- б) Кіото;
- в) Осака;
- г) Нагасакі.

37. Рисова біржа Японії знаходилася в

- а) Едо;
- б) Кіото;
- в) Осака;
- г) Нагасакі.

38. Первинні форми капіталістичного підприємництва – мануфактура, з'явилися в Японії у

- а) в середині XVII ст.;
- б) на початку XVII ст.;
- в) у другій половині XVII ст.;
- г) наприкінці XVI – XVII ст.

39. Діяльність ремісничих цехів визначалася в Японії

- а) строгою регламентацією і контролем уряду;
- б) наданням урядом їм певних привілеїв;
- в) захистом урядом їх професійної монополії;
- г) усі запропоновані варіанти.

40. Японські міста як соціальні організми

- а) не мали правового статусу;
- б) мали правову стабільність;
- в) мали гарантії від подальшого утиску свого положення;
- г) фактично були усі «вільними» (самоврядними) містами.

41. У Японії кабунакама – це

- а) політичний розшук;
- б) потужні компанії, що повністю контролюють ринок в місті;
- в) поліцейський відділок;
- г) міська мерія.

42. Соціальний склад міського населення Японії XVIII ст. свідчив про

- а) місто як закриту соціальну систему;
- б) місто як відкриту соціальну систему;

в) порушенні дисбалансу між старожилами і «прийшлими»
городянами;

г) перенаселенням «відсутніми поміщиками».

43. До середини XVII ст. держава Великих Моголів займала

а) Північну Індію;

б) Північну Індію і частину Центральної;

в) Центральну і Південну Індію;

г) Південну Індію.

44. Держава Великих Моголів була

а) феодалною монархією;

б) військово-феодалною східною деспотією;

в) феодалною теократією;

г) союзом князівств.

45. Суббадари у державі Великих Моголів це

а) військові начальники областей;

б) намісники областей;

в) судді областей;

г) усі запропоновані варіанти.

46. Джагірдари у державі Великих Моголів це

а) пануючий прошарок феодалного класу;

б) пануючий прошарок чиновництва;

в) пануючий прошарок купецтва;

г) пануючий прошарок збірників податків.

47. Секрет незмінності азіатського суспільства (у тому числі держави
Великих Моголів) проявлявся в

а) однорідності складу общини;

б) круговій поруці стосунків в общині;

в) постійності складу общини;

г) постійному відтворенні виробничого механізму общини.

48. Система джаджмані в Індії лежала в основі

- а) східно-феодалного ладу;
- б) кастової організації суспільства;
- в) організації ремісничого виробництва;
- г) організації механізму експлуатації общинників.

49. Сикхи в Індії

- а) члени релігійної секти;
- б) члени сільської громади;
- в) члени союзу купців-банкїрів;
- г) члени привілейованої касты мусульман.

50. Аурангзеб

- а) падишах Могольської держави;
- б) падишах Маратхської держави;
- в) наваб Могольської держави;
- г) наваб Маратхської держави.

51. Утворення незалежної держави маратхів відноситься до

- а) 1672 р.
- б) 1673 р.
- в) 1674 р.
- г) 1675 р.

52. Розпад держави Великих Моголів пов'язаний з

- а) завойовницькою політикою маратхів;
- б) завойовницькою політикою афганців;
- в) завойовницькою політикою іранського правителя Надір-шаха;
- г) усі запропоновані варіанти.

53. Битва під Плессі (Бенгалія) у 1757 р. закріпила перевагу в Бенгалії

- а) французів;
- б) англійців;
- в) португальців;
- г) іранців.

54. Сипаї в Індії це

- а) індійські місцеві війська;
- б) колоніальні війська;
- в) війська з індіців, що знаходилися на службі у колонізаторів;
- г) усі запропоновані варіанти.

55. В другій половині XVIII ст. загарбницьку політику європейських держав в південній Індії (Майсур) проводила

- а) Англія;
- б) Франція;
- в) Португалія;
- г) Голландія.

56. Типу Султан в Майсурському князівстві з 1780 року

- а) намісник;
- б) правитель;
- в) податковий службовець;
- г) генерал-губернатор.

57. Система заміндарі в Індії з 1793 року це

- а) ієрархія паразитичних отримувачів ренти
- б) система, що дозволила англійцям підняти рентабельність сільського господарства;
- в) система спадкових власників;
- г) система державної власності на землю.

58. В середині XVII ст. в Ірані правила династія

- а) Альханів;
- б) Сефевидів;
- в) Мухамеддинів;
- г) Селевкідів.

59. Територія іранської держави в середині XVII ст. включала

- а) територію Ірану;
- б) територію Ірану, частину Кавказу і частину середньої Азії;
- в) територію Ірану, частину Афганістану і увесь Белуджістан;

г) усі запропоновані варіанти.

60. З 1736 по 1747 р. Іраном правив

- а) Надір-шах;
- б) Ахмед-шах;
- в) Керім-шах;
- г) Зейдула-шах.

61. В середині XVIII ст. величезна іранська держава розпадається на незалежні феодалні володіння з причини

- а) відсутності єдиної економічної і політичної бази;
- б) наявності прозахідних феодалних кланів;
- в) гострої міжусобної боротьби торговців;
- г) зради головного везіра і його наближених шаху.

62. Представником першої каджарської династії в Ірані з 1796 р. став

- а) Керім-шах;
- б) Ага Мохаммед-шах;
- в) Ахмед-шах;
- г) Ібрагім-шах.

63. Розкладання сипахійської системи землеволодіння в Туреччині до середини XVII ст. передбачало те, що тімари стали ... характер і перетворювалися на спадкове землеволодіння.

- а) втрачати свій спадковий;
- б) втрачати свій умовний;
- в) втрачати свій приватний;
- г) втрачати свій господарський.

64. Чіфлітське землеволодіння наприкінці XVIII століття в Туреччині

- а) набуло повсюдного поширення;
- б) не набуло повсюдного поширення;
- в) набуло поширення серед яничар;
- г) набуло поширення серед придворної знаті.

65. Малікіяне – відкупна система – була введена в Туреччині у 1695 р.
для

- а) приборкування тиранії;
- б) приборкування пожадливісті відкупників;
- в) забезпечення хорошого стану казни;
- г) усі запропоновані варіанти.

66. У XVIII ст. султани Туреччини, додавши до свого титулу звання халіфів, були

- а) духовними вождями мусульман;
- б) одноосібними правителями;
- в) правителями, що успішно поєднували абсолютну і духовну владу;
- г) правителями, влада яких залежала від візирів і придворного оточення.

67. Перші міністри Туреччини – візири, залежали від

- а) султанського гарему;
- б) духовенства;
- в) правлячої верхівки держави;
- г) іноземних дипломатів.

68. Реформи 1792-1793 рр., оголошені під назвою «оновлений устрій»

- в) вдалися в плані реорганізації імперії Османа;
- б) не вдалися в плані реорганізації імперії Османа;
- в) були тільки продекларовані;
- г) були уповільнені втручанням іноземних держав.

69. Диван при правителів Єгипту був

- а) дорадчим органом;
- б) законодавчим органом;
- в) судовим органом;
- г) поліцейським органом.

70. У XVIII ст. в Єгипті мамлюцькі беї

- а) мали більшу владу, чим правитель Єгипту;

- б) підпорядкували собі військові корпуси;
- в) на власний розсуд зміщували неугодних ним правителів Єгипту;
- г) усі названі варіанти.

71. Землеробство Єгипту було засноване на

- а) аричній системі;
- б) басейновій системі;
- в) системі баггар;
- г) зливній системі.

72. Битва у пірамід, яка вирішила долю Каїра і усього Єгипту, сталася

- а) 21 липня 1796 р.
- б) 21 липня 1797 р.
- в) 21 липня 1798 р.
- г) 21 липня 1799 р.

73. Мухаммед-Алі в Єгипті у 1803 р. був

- а) мамлюцьким беєм;
- б) полковником корпусу османської армії;
- в) провідною духовною особою;
- г) шейхом.

74. Муххамед-Али став одноосібним і повновладним правителем Єгипту у

- а) 1810 р.
- б) 1811 р.
- в) 1812 р.
- г) 1814 р.

75. Муххамед-Алі не провів реформ в

- а) області земельних стосунків;
- б) системі податків;
- в) сфері пенсій служителів ісламу;
- г) сфері сімейно-шлюбних стосунків.

76. Муххамед-Алі, створивши державний сектор економіки, розраховував

- а) розвинути необхідні країні галузі промисловості;
- б) зберегти економічну незалежність країни;
- в) зміцнити політичну самостійність країни;
- г) усі названі варіанти.

77. Заповітною метою Муххамеда-Алі було завоювання

- а) Сирії і Іраку;
- б) Сирії і Палестини;
- в) Палестини і Іраку;
- г) Сирії, Палестини і Іраку.

78. Мухаммед-Алі у 1848 р. після краху усієї своєї політики

- а) був відправлений у відставку;
- б) відійшов від державних справ;
- в) був засланий;
- г) був страчений.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття колоніалізму та його витоки
2. Колоніальна експансія європейських країн: її причини, початок та характер.
3. Методи європейських завойовників та їхнє суперництво на захоплених землях.
4. Господарські зміни османського суспільства у XVIII ст.
5. Суспільна структура османської імперії у XVIII ст.
6. Внутрішня політика османської влади XVIII ст.
7. Зовнішньополітичний стан османської імперії XVIII ст.
8. Дестабілізація імперії Великих Моголів на початку XVIII ст.
9. Велика європейська політика та її відбиття на індійських землях.
10. Захоплення Бенгалії англіїцями.

11. Закріплення англійської влади в Індії.
12. Остаточне завоювання Китаю маньчжурами та закріплення їх володарювання.
13. Система державного управління та контролю китайської імперії у XVIII ст.
14. Початок зовнішньої самоізоляції Китаю.
15. Становище влади династії Сефевідів в Ірані на початку XVIII ст.
16. Поява та піднесення Надір-шаха в Ірані.
17. Грабіжницькі походи Надір-шаха та їх значення для Ірану
18. Поєднання Ірану під владою нової династії Каджарів.
19. Японія на початку періоду Едо.
20. Накопичення кризових явищ у японській економіці та політиці на кінець XVIII ст.
21. Стан розвитку країн Аравійського півострову на початок XVIII ст.
22. Поява та розвиток ідеології ваххабітів
23. Ірак у XVIII ст.
24. Розвитку європейського мореплавства на початок XVIII ст.
25. Атлантичне узбережжя Африки та його поселення у XVIII ст..
26. Африканські ринки у XVIII ст.
27. Аболіціоністський рух в європейських країнах та в Північній Америці.
28. Капська колонія в Південній Африці
29. Боротьба корінного населення Південної Африки з іноземним поневоленням. Створення держав бурів.
30. Відкриття алмазних запасів на березі річки Оранжева та піднесення інтересу європейців до цього регіону.
31. Проголошення Республіки Ліберії.
32. Відкриття африканських запасів золота та початок планомірного захоплення Африки.
33. Особливості розвитку Єгипту у XVIII ст.

34. Реформи Мухаммеда-Алі та проникнення іноземного капіталу в економіку Єгипту
35. Захоплення Алжиру та перетворення його на французьку колонію.
36. Політичний стан країн Латинської Америки у складі Іспанії та Португалії на початок ХІХ ст.
37. Визвольна війна в іспанських колоніях у 1810-1815 рр.
38. Симон Болівар та його роль в боротьбі за незалежність країн Латинської Америки.
39. Відділення Бразилії від Португалії.
40. Результати боротьби країн Латинської Америки за незалежність.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторитаризм – політична концепція і політична практика, в основу якої покладено зосередження монопольної чи значної більшості влади в руках однієї особи чи групи осіб; політичний режим, що занижує або виключає роль представницьких органів влади.

Адат – звичаєве право у мусульман.

Асиміляція – злиття одного народу з іншим шляхом засвоєння його мови, культури, національних звичаїв і традицій.

Аскері – правлячий стан військових в Османській імперії.

Аяни – місцева знать в Османській імперії не зв'язана з державною службою. Бакухан – сьогунсько-князівське управління Японією.

Богдохан – титул володаря цінського Китаю.

Бусідо – дослівно «шлях воїна». Кодекс честі самураїв.

Вакфи – землі, що належали мусульманським релігійним установам.

Валі – керівник провінційного управління в Османській імперії.

Ваххабізм – релігійна течія в ісламі, стержнем якої є уявлення про єдинобожжя: Аллах єдине джерело творіння. Тому слід повернутися до принципів первісного ісламу. Проповідує соціальну гармонію, братерство і єдність усіх мусульман.

Вестернізація – вплив культури західноєвропейської цивілізації на інші країни.

Візир – міністр уряду Османської імперії.

Гулями – дослівно «раби». Назва вояків гвардійського кінного корпусу в Ірані, створеного в кінці XVI ст. за яничарським зразком, з християн, котрі прийняли іслам (переважно грузин).

Дал халса – сикхське військо.

Джагіри – землі, що надавалися володарем Могольської імперії особам за військову службу, як правило представникам мусульманської знаті.

Джаджмані – система, що регулювала взаємовідносини общини землевласників з общинною адміністрацією, служителями культу, ремісниками і слугами общини в Індії.

Джізія – подушний податок на немусульман.

Дза – назва японських цехів.

Діван – голова податкового відомства в імперії Моголів.

Дідін – поземельно-подушний податок у Китаї, запроваджений 1724 р.

Діншуй – подушний податок у Китаї.

Дішуй – назва поземельного податку в Китаї.

Домініон – термін, що застосовувався до самоврядних частин Британської імперії (переважно колишніх колоній переселенців). Вони були самостійними у внутрішніх справах, проте метрополія значною мірою зберігала контроль над їх зовнішньополітичними відносинами.

Ейалет – назва провінції в Османській імперії.

Експансія – одна з форм зовнішньої політики, спрямованої на розширення території країни шляхом приєднання чи поглинання сусідніх територій.

Екстремізм – прихильність в ідеології та політиці до крайніх поглядів і засобів у досягненні певних цілей.

Зеамати – ленні володіння в Османській імперії, які надавалися воїнам і сановникам на час виконання ними службових обов'язків, що давали прибуток від 20 тис. до 100 тис. акче на рік.

Ікебана – мистецтво створення букетів у Японії. Іляти – селяни-кочовики в Ірані.

Ільтізам – право збору податків, яке здавалося на відкуп в Османській імперії.

Імам – духовний керівник, голова мусульманської общини.

Імамат – форма правління в мусульманських теократичних державах, коли верховний правитель – імам – поєднує світську і духовну владу.

Каді – мусульманський суддя.

Кизилбаші – дослівно «червоноголовий». В Ірані прихильники дервішського ордену Сефевіє, створеного на початку XIV ст., носили чалму з 12 червоними смугами.

Колектор – англійський чиновник в Індії, котрий поєднував у своїх руках функції цивільної, поліційної та судової влади на рівні округи.

Ламаїзм – (від слова «лама» – монах, жрець) вітка буддизму, що визнає можливість подолання людиною страждань, ставши на шлях порятунку. Він полягає у необхідності дотримуватися певних норм поведінки, поволі позбавляючись від жадоби життя і наближаючись до стану нірвани. На відміну від класичного буддизму, велике значення надається зовнішній обрядовості і ритуалам, дуже подібних до магічних.

Мабікі – дітовбивство батьками в часи голоду, що практикувалося в Японії. Мал – земельна рента-податок, який повноправні общинники виплачували державі чи володільцю в імперії Моголів.

Мамлюки – гвардійці єгипетських володарів, яких набирали з рабів, фактично правили Єгиптом з 1718 до 1798 р. У 1811 р., за наказом паші Мухаммеда-Алі, були знищені.

Меджліс – назва парламенту в Ірані, Туреччині й інших мусульманських країнах.

Меморандум – дипломатичний документ, у якому докладно висвітлені погляди уряду з будь-яких питань.

Мецуке – дослівно «прикріплене око». Чиновники сьогунату, котрі поєднували поліційні функції з функціями контролю за діяльністю князів, чиновників й установ.

Мимесіс – сприйняття чужого досвіду і знань.

Міллеті – автономні релігійно-політичні утворення немусульманського населення в Османській імперії (візантійський, єврейський, вірменський). Мірасдари – спадкоємні повноправні общинники в Індії.

Мультазім – відкупник податків з державних земель в Османській імперії.

Накама – назва купецьких гільдій у Японії.

Панчаят – сільська рада, що очолювала общину в Індії.

Порта – дослівно з французького «ворота». Назва Османської імперії в Європі. Пішла від назви палацу, в якому перебував турецький уряд, «Баб-і Алі» («Високі ворота»).

Пашалик – назва васальної землі в Османській імперії.

Прелімінарний мир – попередня угода, за якою воюючі сторони визначають основні положення майбутнього мирного договору.

Райя – дослівно «стадо», назва немусульманського населення в Османській імперії.

Садразам (великий візир) – керівник державного апарату Османської імперії.

Сакоку – політика «закриття країни» у Японії.

Санкін котай – система заручників від князів у Японії.

Союргал – землі, що надавалися у володіння храмам, мечетям й іншим релігійним установам в імперії Моголів.

Сегрегація – обмеження соціально-економічних, політичних і особистих прав та свобод людини за мотивами расової чи національної належності; одна з крайніх форм расової і національної нетерпимості.

Сетльмент – особливий район (квартал) у деяких містах (т. зв. відкриті міста) Китаю у XIX – XX ст., що виділявся іноземцям для поселення і ведення торговельно-промислової діяльності.

Сикхи – послідовники релігійно-реформаторського руху, що виник в Індії на території Пенджабу на початку XVI ст. Засновником руху був поет і мислитель Нанак (1469 – 1539 рр.), який став першим наставником (гуру), організатором громади (хальсе). Проповідував віротерпимість, релігійне єднання, духовне самовдосконалення, соціальну і кастову рівність.

Сипахи – назва вояків в імперії Моголів та Османській імперії.

Сісінь – політика «промивання мозків» китайців, що проводилася урядом цінського Китаю.

Суфізм – містична течія в ісламі, що поєднує ідеалістичну метафізику з аскетичною практикою. Його вчення передбачає можливість повільного наближення до Бога через містичну любов і злиття з ним.

Таїфа – самоуправлінські територіально-виробничі колективи (общини), очолювані шейхами в Османській імперії.

Тимари – ленні володіння в Османській імперії, які надавалися воїнам-сипахи і сановникам на час виконання службових обов'язків, що давали прибуток від 3 тис. до 20 тис. акче на рік.

Тіці – дослівно «вершники в червоному», таємні агенти, які стежили за чиновниками, шеньші і суспільством у цінському Китаї.

Улеми – вищі мусульманські богослови в Османській імперії.

Умма – спільнота мусульман.

Фетва – висновок експертів-богословів в Османській імперії про відповідність того чи іншого акту принципам шариату.

Фікх – ісламська доктрина про правила поведінки мусульман.

Халіса – землі державного домену в імперії Моголів.

Хальсе – сикхська община.

Ціжень – стан професійних вояків у цінському Китаї.

Чіфти – селянські земельні наділи в Османській імперії.

Чіфтлики – приватні земельні володіння в Османській імперії.

Яньдан – назва угруповання євнухів у мінському Китаї XVI – перша половина XVII ст.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Головченко В.І. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): [Навч. посіб.]. Київ: Либідь, 2020. 520 с.

2. Іванова Т.Ю. Нова історія країн Азії та Африки. Частина перша. Східна, Південна та Південно-Східна Азія : Навчально-методичний посібник для студентів історичних спеціальностей. Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв: МНУ, 2019. 191 с.

3. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки: [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. Київ: Либідь, 2020. 168 с.

4. Поп Ю.І. Нова історія країн Азії і Африки (XVI – початок XX ст.): [Підручник]. Київ: ВЦ Академія, 2019. 376 с.

5. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки. Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.): [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. Київ: Либідь, 2019. 558 с.

Допоміжна

1. Добролюбська Ю. А. «Схід» у французькій літературі XVII та XVIII століть: шлях колоніального дискурсу. *Історіосфера*. Одеса: Ун-т Ушинського, 2020. С. 28-34.

2. Добролюбська Ю. А. Французька експедиція в Морею 1828-1833 років: витоки колоніального дискурсу. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. № 1(10). 2020. С. 78-91.

3. Інтеграційні процеси в Азії та Африці як складова світового історичного розвитку Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2022. 285 с.

4. Іржавська А. П. Методичні рекомендації до контрольних робіт з курсу «Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки нового часу» для студентів заочної форми навчання. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 99 с.

5. Іржавська, А. П. Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки нового часу [Текст] : навч.-метод. посіб. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 416 с.

6. Іржавська, А. П. Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки нового часу [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. заочн. форми навч. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. 116 с.

7. Колоніалізм в історії країн Сходу (Актуальні проблеми вивчення) [Текст] : навч.-метод. посіб. / М-во освіти і науки України, Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград : Авангард, 2019. 96 с.

8. Кондратьєв І.В. Історія релігій Сходу: Іслам : навчально-методичний посібник (інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно-модульною системою для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації). Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2019. 44 с.

9. Кондратьєв І.В. Нова історія країн Азії та Африки: навчально-методичний посібник для студентів заочної форми навчання історичних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. Чернігів, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2019. 28 с.

10. Кондратьєв І.В., Онищенко В.І. Нова історія країн Азії та Африки: навчально-методичний посібник для студентів заочного відділення. Чернігів,

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2019. 32 с.

11. Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 944 с.

12. Савенков В.В. Нова історія міжнародних відносин країн Азії та Африки: [Метод. рек. до самостійної роботи для студ. спец. «Міжнародні відносини» та «Країнознавство» вищ. навч. закл.]. Львів: Вид-во ЛНУ, 2021. 253 с.

13. Саїд Е. Орієнталізм / пер. з англ. В. Шовкун. Київ: Наукова думка, 2021. 511 с.

14. Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Кримського. Київ: Видавництво Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2020. 220 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт бібліотеки ПНПУ імені К. Д. Ушинського. URL : <http://library.pdpu.edu.ua>

2. Східна література URL : <http://www.vostlit.info/>

3. Інститут історії України НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.history.org.ua>.

4. Інститут Сходознавства НАНУ URL : <https://oriental-studies.org.ua/uk/home/>

5. Журнал «Сходознавство» URL : <https://skhodoznastvo.org.ua/uk/about>

6. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.ipiend.gov.ua>.

7. Інститут українознавства ім.І. Крип'якевича НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.

8. Інститут археології НАН України : офіційний сайт URL : <http://www.iananu.kiev.ua>.

9. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського : офіційний сайт URL : <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>.
10. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України : офіційний сайт URL : <http://encyclopedia.kiev.ua>.
11. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Львівська національна наукова бібліотека ім.В. Стефаника : офіційний сайт URL : <http://www.lsl.lviv.ua>.
13. Лекції з нової та новітньої історії країн Азії та Африки URL : <http://uadoc.zavantag.com/text/1423/index-1.html>
14. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки URL : <http://rushares.net/f/901697>
15. Питання до курсу "Історія країн Азії та Африки" URL : <http://kimo.univ.kiev.ua/Asia.htm>
16. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки URL : <http://istfakdnu.at.ua/forum/24-124-1>
17. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-кінець 20 ст.) URL : <http://eknigi.org/istorija/134875-novitnya-istoriya-krayin-aziyi-ta-afriki-1918.html>
18. Сергійчук І. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 - кінець XX ст.) URL : <http://www.twirpx.com/file/489244>